

Stichtende geschiedkundige publicatie

DE POLDERKRANT

Gratis gazet omtrent onroerend erfgoed in Polderrand

Voorafgaand bericht Waarde lezer

Voor u ligt het tweede nummer van De Polderkrant, de gazet die tot doel heeft het onroerend erfgoed van de gemeenten Ichtegem, Gistel, Kortemark, Koekelare en Oudenburg onder de aandacht te brengen. De tweede editie werd integraal gewijd aan het thema 'funerair erfgoed'. Het lokaal bewaarde funerair erfgoed verdient immers onze belangstelling en onze zorg. Begraafplaatsen en grafmonumenten vormen dan ook een belangrijk deel van ons verleden en belichten op hun manier een deel van onze

rijke geschiedenis. Zo herinneren zij bijvoorbeeld aan bepaalde geschiedkundige gebeurtenissen, geven ze inzicht in de steeds wijzigende omgang met de dood of zijn ze getuigen van bepaalde belangrijke figuren van een dorp of stad. We hopen dat de verschillende bijdragen in dit nummer een nieuw licht werpen op de verschillende begraafplaatsen van de regio en wensen jullie alvast veel leesplezier!

De redactie

Priesterbegraafplaats bij kerk van Eernegem

In 1973 werd het kerkhof rond de kerk van Eernegem opgeruimd. Alle graven verdwenen en maakten plaats voor een open ruimte. Alleen de priesterbegraafplaats ten zuiden van het koor werd behouden. Deze priesterbegraafplaats dateert uit 1852 toen de nieuwe kerk werd gebouwd. Het calvariekruis van de oude kerk werd aan de muur van het dwars-schip bevestigd. Daarvoor, langs het koor, werd een kelder gegraven om de pastoors van het dorp te begraven. De resten van de twee pastoors die al eerder een laatste rustplaats bij het oude calvariekruis hadden gevonden, werden daar naartoe gebracht. Dat waren Jozef Van Colen (†1811) en Frans Ide (†1828). Hun grafstenen werden in de kerkmuur gemetseld. Nadien werd het de gewoonte om de Eernegemse pastoors die in de parochie overleden in deze grafkelder bij te zetten. Zo vonden Maarten Pype (†1874),

Louis D'Huvertiere (†1877), Pieter Tahon (†1899), Karel Pattyn (†1922) en Raymond Verduyn (†1945) er hun laatste rustplaats. Het aanbrengen van een grafplaat kwam ten laste van de erfenamen. Enkel voor Karel Pattyn getroostte de familie zich deze moeite. Later werden nog twee priesters daar ten grave gelegd. In 1952 gebeurde dat met Antoon Decroix, een rustend priester die toen in het dorp woonde. Bij de ontruiming van het kerkhof werd ook het lichaam van Victor Lantsen (†1904) naar de priesterbegraafplaats overgebracht. Volgens zijn laatste wil werd hij toen in volle grond in het nieuwe gedeelte van het kerkhof begraven. Dit deed hij om een voorbeeld te stellen. Het terrein had immers de naam zeer dras-sig te zijn waardoor veel mensen weigerden om hun overledenen daar te laten begraven.

Antoon Naert

Herinneren met Reveil

De gemeente Ichtegem tracht met drie intieme concerten het gevoel van gemis een plaats te geven. Driemaal een muzikale ode die laat horen wat we niet altijd kunnen verwoorden. Een manier om die dierbare afwezigen even aanwezig te laten zijn. Om te verbinden en samen te brengen, te herinneren en los te laten.

De Fanfare Sint-Cécilia zal om 10.30 en 14.00 uur de begraafplaats van Ichtegem verwarmen. Dit herinnert ons aan zo'n 50 jaar geleden, toen er nog fanfare gespeeld werd op de begrafenis als iemand stierf.

Op de begraafplaats van Eernegem is er om 10.30 en 14.00 uur dan weer een sfeervol optreden van The One For The Road Band (De Reke van 1).

In Bekegem (op de begraafplaats aan de Kerkweg) zorgen enkele pipers van de West Coast Pipe Band van 14.00 tot 16.00 uur voor indringende Schotse klanken die tot in de diepste vezel doordringen. Meer info via cultuurdienst@ichtegem.be of 059 34 11 39.

Het kleinste oorlogskerkhof van Europa. Vliegtuigcrash in Roksem

Het gebeuren speelt zich af in volle oorlogstijd tijdens WO II. Op zondagavond 9 november 1941 was een vlucht gepland met als doel de dokken te Oostende te bombarderen. Na het invallen van de duisternis steeg een formatie van negen vliegtuigen op om 17.55 uur plaatselijke tijd van het Britse vliegveld Syerston. Onder de toestellen bevond zich de Hampden Page Handley-bommenwerper EQ - NE (AE438) van het Royal Canadian Air Force met vier bemanningsleden.

Tijdens hun vlucht boven onze kuststreek in die nacht, kwam hun toestel in de stralen van een zoeklicht terecht met onmiddellijk daarop het ontbranden van het moordende granaatvuur uit een Duitse FLAK-batterij. Een vleugel en het startdeel kregen een voltreffer. Afgeschoten onderdelen kwamen terecht op de akker van landbouwer Vandamme, even ten zuiden van de Aernoudstraat in Roksem. In de fatale seconden die hierop volgden, is de stuurloze bommenwerper, in scheervlucht en met een hels lawaai, enkele honderden meters verder rond 22.00 uur neergestort. Het toestel lag dicht bij de stallingen en het woonhuis van Valere Vandekerckhove en Irma Vanthuyne, Zeeweg 16 in Roksem. De volgende ochtend was een Duitse bewaking rond het wrak om geen toeschouwers toe te laten. Het verongelukte vliegtuig veroorzaakte bij de crash geen of weinig schade aan de gebouwen van de hoeve. Het explodeerde niet en vatte daarbij geen vuur. Vier lijken werden geborgen en de wrakstukken werden op vrachtwagens geladen. De stoffelijke resten werden overgebracht naar de nabijgelegen herberg "De Welkom", op de hoek van de Zeeweg en Oude Brugseweg tegenover de huidige site van het oude Roksemse kerkje. Enkele dagen nadien werd de omgekomen bemanning met militaire eer ter aarde besteld op de gemeentelijke begraafplaats te Westkerke.

De bemanning van het vliegtuig bestond uit Douglas Victor Markall (Engeland, sergeant, 21 jaar), Evan Bertram Te Makahi Robertson (Nieuw-Zeeland, sergeant, 29 jaar), Douglas Frederick William Norton (Engeland, sergeant, 19 jaar) en John Cayley Wilson (Canada, piloot, officier 27 jaar). De vier slachtoffers werden te Westkerke begraven omdat Roksem toen geen begraafplaats bezat. Bij de herschikking van het kerkhof in 1992 werd deze ontruimd. Enkel de vier geallieerden bleven achter. Zo vormen ze één van de kleinste militaire WO II-kerkhoven van Europa.

De staartschutter, sgt. Douglas Fréderick William Norton, was toen nauwelijks 19 jaar oud. Van jongsaf bleek hij een muzikaal talent te zijn. Ook goocheltrucs waren hem niet vreemd. Vandaar dat hoogst waarschijnlijk op de mantelhaak van het jacket die in 2007 terugkeerde naar Oudenburg, de bijnaam of artiestennaam 'Dougie'

Dirk Jonckheere

De Zevekotenaar Sylveer Maes (1909–1966) had als tweevoudig Tourwinnaar, in 1936 en 1939, de bijnaam Lepe Peer gekregen omdat hij steeds strategisch reed. Daarna was het 30 jaar wachten tot Merckx in 1969 als volgende Belg de Ronde won. Je kan een respectvolle groet brengen aan Sylveer op begraafplaats De Warande in Gistel. Zijn graf vind je in Blok G, Rij 3, graf 1.

UIT DE OUDE DOOS

Reveil in het Romaanse kerkje

In Oudenburg brengen Dries Gilliaert, Janne Knockaert, Roos Velle en Olivia Red in het Romaanse kerkje van Ettelgem een intiem samenspel van poëzie, zang en muziek. Het kerkhof wordt ondertussen ondergedompeld in een warme gloed van fakkels. Een heerlijk warm drankje zorgt voor een mooie afsluiter van de avond.

Meer info
via ram@oudenburg.be
of 059 56 84 00.

Spreekwoordelijk Onroerend Erfgoed

*Zijn eigen graf delven
Het voor zichzelf bederven*

*Onder de groene zoden liggen
Begraven zijn*

*De dader ligt op het kerkhof
De schuldige is niet te vinden*

*De sleutel op de doodskist leggen
Een erfenis weigeren*

*Zich in zijn graf omkeren
Zelfs na zijn dood er nog door geschokt zijn*

*Als het aas ligt in de graven dan
lachen alle raven*

*Als iets gratis is dan komen daar altijd
veel mensen op af*

*Kosters koe mag op het kerkhof
grazen*

*Als je bij iemand werkt, heeft dit vaak
zijn bijkomende voordelen*

*Een doodshemd heeft geen zakken
Als je dood bent, heb je niets meer aan
je rijkdom*

*Hij is uit de lijken geslagen
Hij staat perplex*

*De muizen sterven er voor de kast
Het is er armoe troef*

*Het hek sluiten
De laatste in een stoet of rij zijn*

*Met de doodskist onder de arm
lopen*

Er niet goed uitzien

Eernegem, één dorp, drie begraafplaatsen

Relicten van het kerkhof rond de kerk van Eernegem
Net als in de andere dorpen van onze gemeente werd in Eernegem niet alleen in maar ook rond de kerk begraven. Momenteel zijn daar nog altijd een aantal sporen van terug te vinden in de onmiddellijke omgeving van de kerk. Zo is de grote treurbeuk vooraan de kerk langs de Westkerkestraat een stille getuige van een typische beplanting voor een kerkhof. Misschien nog meer aansprekend zijn de tot echte bomen uitgegroeide leilinden die tussen de Sint-Sebastiaanstraat (de Fraïsestraat voor oud-Eernegemnaars) en het Heilig Hartplein staan te prijken. Zij maakten immers deel uit van een leilindenrij zoals deze nu nog rond het kerkhof van Bekegem kan worden teruggevonden. In de buitenmuren van de kerk zijn trouwens nog een aantal gedenkplaten aangebracht die eveneens verwijzen naar vroegere begraving. Het kerkhof rond de kerk werd in september 1917 grondig dooreengeschied door een bombardement waardoor heel wat verwoestingen werden aangericht. Ook de kerk werd substantieel beschadigd. Toen in juli 1944 de VI-bom op Eernegem neerviel, was de schade aan de oude funeraire monumenten opnieuw groot.

Het “oude kerkhof” van Eernegem
Eind jaren twintig van de vorige eeuw bleek het kerkhof rond de kerk uit zijn voegen te barsten zodat het gemeentebestuur op zoek diende te gaan naar nieuwe gronden. Op basis van de geldende wetgeving zocht men deze buiten de dorpskern. Eernegem was toen nog een veel kleinere agglomeratie en de aanleg van de eerste “nieuwe wijk” Emiel Coolslaan - Julien Boedtslaan zou nog meer dan 30 jaar op zich laten wachten. Dus werden er gronden aangekocht net buiten maar toch op wandelafstand van de toenmalige dorpskern. Dit zou het huidige “oude kerkhof” van Eernegem worden. De eerste graven verschenen er in de jaren 1932/1933. Pas in 1973 werd het kerkhof rond de kerk geruimd en kregen een aantal graven die nog vergund waren of waarvan de gemeente het de moeite achtte ze te bewaren een nieuwe plaats op het “oude kerkhof”. Doordat de verhuis uiteindelijk pas later (in de vroege jaren zeventig) heeft plaatsgevonden, zijn veel van de oorspronkelijke neogotische grafmonumenten van dit kerkhof jammer genoeg verloren gegaan. De stoffelijke resten van de overledenen die waren opge-

Afscheidspaviljoen

graven rond de kerk en geen individueel graf meer kregen, vonden een laatste rustplaats in een collectief graf vooraan de begraafplaats, samen met de graven van twee Nieuw-Zeelandse vliegeniers en het graf van burgemeester Vander-vennet. De begraafplaats zelf ademt nog steeds de katholieke geest van een “kerkhof” uit, met een prominente rol voor het centrale kruis in de vorm van een calvarie.

De nieuwe Eernegemse begraafplaats
Ook deze locatie werd eigenlijk al snel te klein en in 1976 al werd een nieuwe begraafplaats in de Bruggestraat in gebruik genomen. Meteen werd duidelijk dat er een andere manier van denken omtrent begraafplaatsen was gegroeid. Onmiddellijk bij het binnenkomen valt op dat de eenduidig christelijke inslag er niet langer aanwezig is. Er staat nog altijd een groot kruis vooraan de begraafplaats, maar dit is heel summier gehouden, tot zijn abstractie teruggebracht en wordt in evenwicht gehouden door de aangeplante treurbeuk, die evenzeer, maar zonder religieuze inslag, een seculier baken vormt vooraan op de locatie. Bij het binnenkomen zorgt een bocht onmiddellijk naar rechts dat noch het christelijke noch het vrijzinnige symbool centraal komt te staan. De jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw droegen de stempel van modernisme en minimalisme in zich, waardoor men overal te velde ging experimenteren met uniforme begravingwijzen. De militaire begraafplaats werd de norm voor nieuw aan te leggen grafvelden. De ideeën van ontwerpers en beleids mensen vonden echter maar

met mondjesmaat ingang. De meeste families hielden nog sterk aan hun individualiteit en wilden graag zelf de zerk uitkiezen. Gedeelten van de begraafplaats werden dan ook voorzien voor dergelijke uniforme rijen grafstenen, maar voor het grootste gedeelte werd toch aan de individualiseringsvraag toegegeven. Wel kwam er een reglement dat de hoogte van de graftekens regelde naast een aantal andere zaken van meer praktische aard. In 2012 diende het achterliggende gedeelte, dat voorzien was voor uitbreiding van de begraafplaats, in gebruik te worden genomen. Het bood het gemeentebestuur de kans om het principe van het funeraire park verder te ontwikkelen. De ontwerpers vertrokken van het bestaande gedeelte, maar zorgden ervoor dat dit verder gecompartmenteerd raakte door het invoegen van extra hagen en bomen. Het nieuw aan te leggen deel verliet de idee van rechtlijnigheid en vertrok vanuit een aantal elkaar rakende en snijdende cirkels. De belevingswaarde van het park werd de voornaamste insteek. Strooiweiden, strooiwiers, columbaria, inhumatiegraven, afscheidspaviljoen, ... kregen een plaats in dit geheel. Door de ontwerpers werd niet gezocht naar symboliek in de aanleg. Bijna als in een hedendaags schilderij is het voor de bezoeker niet moeilijk om zelf symbolische waarde toe te kennen aan de vormen en elementen die hij er ziet, maar die waren nooit intentioneel aanwezig in het concept van de ontwerpers. Het parkgevoel primeert op elke mogelijke andere insteek.

Antoon Naert

‘Help! Een Romein onder mijn wc!’

Enkele jaren geleden vertelde Noël Vandyckezaliger met tussen pot en pint een merkwaardige anekdote. Ik was gecharmeerd door zijn verhaal, maar was als archeoloog uitermate sceptisch. Voor het schrijven van dit stukje dook ik in de archieven en tot mijn verrassing bleek dat hij mij niets op de mouw had gespeld. In 1982 deed Noël een wel heel bijzondere vondst tijdens het uitgraven van de funderings-sleuven voor zijn nieuwbouw in de Kasteeldreef 45 in Oudenburg. Op de plaats waar het toilet zou komen, vond hij botmateriaal waarvan hij dacht dat ze van menselijke oorsprong waren. Vlak na de vondst liet hij het materiaal zien aan de jonge archeoloog Yann Hollevoet, die toen voor zijn master (in die tijd heette zo’n werkstuk nog een thesis) alle vindplaatsen en

losse vondsten van Oudenburg inventariseerde. Gezien de ligging van de vondst langs de westelijke rand van het laat-Romeinse grafveld, kwam Yann tot de conclusie dat de menselijke beenderresten wellicht afkomstig waren van een niet onderzocht inhumatiegraf. Was dat er ééntje gemist door het team van de illustere professor Jozef Mertens die in de jaren 1960 het grafveld had onderzocht? Door de waakzaamheid van Noël werd dit skelet van een Romeinse soldaat van het laatste garnizoen van Oudenburg of zijn vrouw of vriendin, alsnog gevonden. En zo heeft Noël met trots zijn steentje bijgedragen tot het ontrafelen van het Oudenburgs verleden.

Wouter Dhaeze

DE GLORIE VAN BOVEKERKE

Heropgebouwde kerkhofpoort maakte dorpsgezicht opnieuw compleet

De kerkhofpoort van Bovekerke maakte samen met de landelijk-romaanse Sint-Gertrudistoren, de pastorie en de dorpsheuvel deel uit van 'de glorie van Bovekerke'. De poort, oorspronkelijk gebouwd in 1926 naar ontwerp van de Brugse architect Theo Raison, moest in 1970 plaats ruimen voor de verbredingswerken aan de Werkenstraat. Het Willemsfonds van Koeke-lare liet de poort naar aanleiding van het 'cultureel najaar 1977 van Bovekerke' herbouwen door Gaston Bulcke. 3000 oude bakstenen, aangekocht aan 5 frank per stuk, moesten hiervoor dienen. Iedere Bovekerkenaar kon door een gift letterlijk en figuurlijk zijn of haar steentje bijdragen.

Wapenschild
Omdat het wapenschild van de vorige poort onvindbaar

bleek, maakte kunstenaar Gerrit Germonpré een nieuw exemplaar in Franse witsteen. De zaterdag na Bovekerke kermis (24 september 1977) werd na de mis van 19 uur onder een grote belangstelling het lint doorgeknipt en de poort ingehuldigd.

Tone Vannieuwerkerke

Wouter Dhaeze

Verdwijnend funerair erfgoed: grafkruisen met cimornébezetting

In 2011 werden in Koekelare de begraafplaatsen van wijk De Mokker en van de deelgemeenten Bovekerke en Zande grondig heraangelegd. Graven waarvan de concessie verlopen was, werden verwijderd. In de aanloop naar deze heraanleg werden door enkele leden van Spaenhiers vzw alle graven gefotografeerd en geïnventariseerd. Dit digitale fotobestand is te raadplegen in het

Kruis met driepuntige uiteinden in Bovekerke

Historisch-Archeologisch Documentatiecentrum Koekelare. Opvallend was de aanwezigheid van een enorme hoeveelheid betonnen kruisen met cimornébezetting. De naam cimorné komt van de samentrekking van cim (ciment) en orné (Frans voor gedecoreerd of versierd). Het gaat dus om gedecoreerde betonnen kruisen. Hiervoor werden fijne stukjes marbriet gebruikt. Dit is een soort

Kruis met drielobbighe uiteinden in Zande

half doorzichtig, gekleurd glas met soms lichte kleurschakeringen, wat een marmereffect oplevert. Dit glas werd veelvuldig toegepast in gebouwen tijdens de art decoperiode. Kleine fragmentjes marbriet verwerkte men ook in sommige gevelbepleisteringen. De grafkruisen dateren vooral uit de jaren dertig en veertig van de twintigste eeuw, maar ook later werden ze nog gebruikt. Eerst werd beton met keitjes in een mal gegoten. IJzeren roeden binnenin versterkten het geheel. Daarna werd op de voorkant een laagje cement van ongeveer twee millimeter aangebracht, waarin men de marbrietstukjes met een plakspaan aandrukte. Verschillende kleuren werden door elkaar gebruikt en sommige delen van het kruis voorzagen men van verschillende kleurvlakken. We kunnen twee types onderscheiden. Enerzijds zijn er de kruisen waarvan de uiteinden in drie punten uitlopen. In het onderste gedeelte werden in de natte beton keitjes aangedrukt. In Leffinge gebruikte men bij een aantal kruisen onderaan kleine vierkan-

te mozaïeksteentjes, terwijl er een enkele keer in Bekegem schelpen zijn aangebracht. In het midden was in de beton een ruitvorm wat lager uitgewerkt, waarin men dan een marbriet naamplaatje met ingegraveerde letters kon plaatsen. Anderzijds zijn er de kruisen met een drielobbig uiteinde. Hier werden de marbrietstukjes over de hele voorkant aangebracht. Het lager uitgewerkt deel voor het naamplaatje was rechthoekig van vorm met afgeronde hoeken. Beide types grafkruisen kregen bovenaan vaak een Christus-hoofd in porselein. Soms werd voor het kruis op de grond een perkje gemaakt, dat afgezoomd werd met betonplaten, die een tiental centimeter boven de grond uitstaken. Het gebruik van deze twee types grafkruisen met cimornébezetting kwam ook voor in heel wat gemeenten ten westen, noorden en oosten van Koekelare. Momenteel treffen we er nog 313 aan in volgende gemeenten: Beerst (7), Bekegem (1), Bovekerke (6), De Mokker, Koekelare (6), Eernegem (3), Esen (3),

Keiem (17), Leffinge (55), Leke (37), Mannekensvere (24), Oud Sint-Joris (4), Ramskapelle (4), Schore (1), Sint-Pieters Kapelle (20), Slijpe (22), Snaaskerke (25), Snellegem (1), Stuivekenskerke (2), Wilskerke (5), Wulpen (1), Zande (9) en Zevekote (60). Toch zijn ze in snel tempo aan het verminderen. Vóór de heraanleg in 2011 van de begraafplaatsen in Bovekerke, De Mokker en Zande waren er in totaal nog 136 dergelijke grafkruisen, terwijl er op dit moment nog 21 overgebleven zijn. Op aanvraag van Spaenhiers werd door de bevoegde schepen van begraafplaatsen Dirk Ampoorter een aantal van deze typerende grafkruisen gevrijwaard van ont-ruiming. In al hun eenvoud stralen ze toch een zekere sierlijkheid uit. In een periode van crisis en de daaropvolgende Tweede Wereldoorlog gaf de bevolking met eenvoudige middelen nog steeds blijk van liefde en respect voor hun overleden familieleden.

Franck Vandewalle, Spaenhiers vzw

Kwajongensstreken op een oud kerkhof

De grote toponymist Maurits Gys-seling tekende in zijn minder beken-de werk ‘Folklore uit Oudenburg en Omliggende’ (1939) heel wat volksverhalen op die zich afspelen op en rond-om de Sint-Pietersabdij. De bekendste zijn de verhalen over de onderaardse gang en de twaalf apostelen. Gys-seling maakte ook enkele aantekeningen over een oud kerkhof dat zich bevond ten oosten van de abdij, op een niet nader te bepalen locatie zuidwaarts van de zuidelijke dreef die naar de abdij liep. De plek waar zich het kerkhof bevond, was al enige tijd landbouwgrond en tijdens het bewerken van het land kwamen regelmatig menselijke resten boven. Hoe deze begraafplaats moet worden geïnterpreteerd is niet duidelijk, maar wellicht is er wel een relatie met de abdij. Het is misschien het oud-ste kerkhof van de abdij. Zijn grootmoeder wist hem over dit kerkhof de volgende petite histoire te vertellen:

“Liete – ze ligt nu ook al zoo lange onder de groene eerde – hà twee zeuns. En dà waren d'r van deerste soorte: altyd kat-tekwaad uithalen. Liete zei dikwyls: “Mè julder en 'n zak steenen zou 'ne mensch toch z'n vrecht hên!” En op 'nen keer hân ze de kortewagen uitgehaald, en met diene kortewagen waren ze d'r op uit getrokken, naar dat oud kerkhof! Nateurlik buiten de wete van Liete; 'k gelooven dan nog da ze nie thuis en was. Zoo zyder naar dat kerkhof, met diene kortewagen! En al die beenen die ze kosten vinden, ze laadden dat er alle-maal op. En 't was daar van alles by: armen, beenen, doodskoppen... Nu, ten langen laatsten de kortewagen was vol en al schuifelen zyder weg. Rechte naar hulder huis, waar da zâl die beenen schoone op 'n hooptje uitgoten. Ze peis-den zijnder dat da dochte voor te ver-koopen, en da zâl zoo nog een schoone stuiver zoûn verdiend hên. Een mensch en vindt da maar op strate nie, en al die nieuwerwetsche moden van aan de jongens drinkgeld te geven, z'en hân dat nog nie uitgevonden, de menschen en waren dan nog zo geleerd nie. Maar al met een keer, Liete wierd da spel geware, ze kreeg da in de gaten, en zeg dat z'uit heur kot sprong! “Wadde, zy je gynder nie beschaamd, al die vuile menschen-beenen hier bringen. Als je nie seffens maakt dat da wegkomt, smyt ik m'n kloefen naar jen kop! Verblomme!” En zynder weere, met hulder beenen!”

Reveil Kortemark i.s.m. Knotwilg Records

Graag bieden Cultuurdienst Kortemark en Knotwilg Records tijdens Allerheiligen een andere vorm van beleving met muziek die zalvend doch nooit opdring-erig is. Van 17.00 tot 18.00 uur, op het Kerkhof van Kortemark. Meer info via cultuur@kortemark.be of 051 56 61 08.

Bert Bertrand

'T MANNEKE UIT DE MANE

Pastoor Alfons Vanhee

Achter een zerk - eenvoudig of groots - schuilt altijd een kleine of grote geschiedenis. Ziehier het verhaal van pastoor Alfons Vanhee en zijn Manneke uit de Mane.

In tijden van fluorescerende lap-tops, alomtegenwoordige smart-phones en supersonische uurwerken raakt de papieren kalender in onmin. Sommige jongeren den dag van vandaag hebben geen benul hoe een almanak eruit ziet. Een opvoedkundig woordje uitleg lijkt niet misplaatst. Volgens de dikke Van Dale is een almanak "een boekje met tijdrekunkundige en astronomische opgaven voor een jaar, vergezeld van andere praktische mededelingen" zoals de tijden van zonsop- en zonsondergang, volle maan, getijden maar ook dienstregelingen en feestdagen. Wikipedia - de digitale encyclopedie - spreekt over "een jaarlijkse publicatie met steeds terugkerende informatie op bepaalde gebieden, deels geordend volgens de kalender." Het woord zou van Arabische oorsprong zijn. Al Manah betekent de zonnwijzer. De bekende en populaire De Druivelaar, een scheurkalender, wordt toch nog gedrukt in een oplage van één miljoen exemplaren. Dichter bij huis hebben we 't Manneke uit de Mane, een West-Vlaamse volksalmanak vol humor. Deze werd gesticht in 1881, zo'n 140 jaar geleden. In de uitgaven stellen we pauzes vast, want 't Manneke verscheen niet ieder jaar. Toch is het bijna een eeuweling, want dit jaar wordt zijn 97ste jaargang gevierd. De almanak kost 5 euro en bestaat uit meer dan 320 bladzijden boordevol mopjes, vertellingen en weetjes.

De titel is geïnspireerd op een bekend volksverhaal:

Een man trok voort op de weg die naar het bos leidde. Een koord hing over zijn schouder, want hij was erop uit om hout te rapen. Dit was verboden. "Maar," zei de vent, "nood dwingt." In het bos gekomen, zocht hij rond maar vond niets dat hem kon dienen. "Dat ik eens wat takken aftrok. 't Zal wel gaan want 't hout is droog. De boswachter zal 't niet gewaar worden. En dan nog, als ik weg ben, dat hij maar zoekt."

Zo gezegd, zo gedaan. Hij werpt zijn koord over een tak en gaat aan het trekken. Krak! De branke komt naar beneden en in haar val sleurt zij kleinere takken mee. "Ik heb er wel voor een dag of vier," dacht de dief. Hij raapte zijn hout bijeen, bond het in een bundel, en hop, het lag op zijn rug. "t Is zwaar," dacht hij, "doch ik ben gauw thuis, 't is juist mane-schijn. 'k Zal goed mijn weg vinden. Heilige deugd wat zal me dat een vuur zijn. 'k Zal niet weinig met de boswachter kunnen lachen, als ik rond mijn haard zit."

Eensklaps trekt iemand aan zijn bundel en een gekende stem doet hem bijna koorts krijgen van schrik. "Sta, vriend! Ge loopt zo vlug. Zou je mij kunnen zeggen waar je dit hout vandaan gehaald hebt?" "Wel, mijnheer, 'k heb het gevonden." -

"Zo, gevonden? Dat is moeilijk om te geloven. Een bundel hout die er drie waard is, op een baan vinden. Gij hebt het gestolen." "Ik, gestolen, maar..." - "Genoeg, gij gaat met mij mee naar 't kasteel." - "Ik zeg dat ik het niet gestolen heb. Zo 't geen waar is, mag ik recht in 't maantje vliegen... daar!"

De boswachter ging antwoorden. Hij bemerkt dat de voeten van de vent van de grond los gaan en dat hij optrekt, tussen hemel en aarde. De takken der bomen laten een opening en de houtdief wijpt erdoor, hoger en hoger varend. Hij vliegt in de maan en blijft daar steken. Hij had het gewenst en het was hem geworden. En hij zit er nog. Kijk zelf maar.

De maan spreekt tot de verbeelding. Zij staat vaak symbool voor het vrouwelijke. Een maansikkel onder de voeten van Maria symboliseert kuisheid. Maanziekte is een vermeende geestesafwijking waarbij mensen door stemmingswisselingen worden getroffen wanneer de bijplaneet in haar schijntoestand van volle maan verkeert. In de middeleeuwen was de ziekte de term voor epilepsie omdat deze zou aangrijpen onder invloed van de maan-cyclus. Remedie was het eten van knolselderij. De geestesandoening is niet wetenschappelijk bewezen. Het is een folkloristisch geloof. De Engelse term 'lunatic' stamt af van het geloof in maanziekte. Hoofdredacteur van 't Manneke uit de Mane was Alfons Vanhee. De Zedelgemse missionaris Aamat Vyncke stond onder meer mee aan de wieg. Vanhee was priester in het polderdorp Moere, een deelgemeente van Gistel. Het ligt 2 meter onder de zeespiegel en telt 1200 inwoners. Niettemin telt het twee kastelen met klinkende namen als Le Bon Vouloir en Le Bon Séjour. Het dorpie heeft iets met kerkelijken. Bisschop Johan Bonny, een landbouwerszoon, is eveneens afkomstig uit Moere.

Alfons Vanhee, een volgeling van Guido Gezelle, had een geestige pen:

"Gedurende ons leven is een glas wijn een aangewezen zaak. Daar het leven zo kort is, drinken we beter van de beste."

Vanhee hield van de geneugten van het leven. Hij rookte graag een pijp en hield van lekker smullen met de daarbij horende wijn. Schaken was een hobby. Daarvoor stapte hij de woensdagnamiddag richting Moe-

re-statie naar de herberg A la gare Estaminette. Hij had een hart van koekenbrood en was gemoedelijk voor alle mensen. Iedereen mocht hem aanspreken als Meneer Pastoor, Alfons, Fons of Al. Een mogelijks mopje in 't Manneke kon zijn dat dit verwijst naar de eveneens in het zwart geklede gangster Al Capone, die eigenlijk Alfons heette. Nog een verzonnen grapje zou Pink Floyd kunnen zijn. Deze groep speelde op 25 oktober 1969 in de gemeente Amougies nabij de Kluisberg. Roger Waters kreeg backstage de almanak 't Manneke uit de Mane in zijn handen. Dit inspireerde hem om de titel van hun millionseller 'Dark side of the moon' te verzinnen. We arriveren bij het funerair erfgoed. Een gedenksteen achteraan in de kerk van Moere zorgt voor een blijvende herinnering. Op het eenvoudige graf van Vanhee, die 57 jaar werd, staat gebeiteld:

*Hier rusten
in afwachting der verrijzenis
de sterfelijke overblijfsels
van eerw heer
Alfons Emiel Marie Vanhee
geb te Loo 3 april 1846
pastor deze parochie van Moere
waar hij overleed op 25 mei 1903
R I P
Eeuwige vergunning*

De kerk herbergt eveneens het 240 jaar oude, beschermde Vanpeteghem orgel uit 1776. De Torhoutse kunstenaar Jeffrey Devriese maakte het bronzen beeld 't Manneke uit de Maene. Het werk valt te bewonderen - hoe raad je het - in de Pastoor Alfons Vanheestraat in Moere. Jeffrey: *"Ik vind brons zo schitterend omdat je elke beweging kan vastleggen. Het belangrijkste vind ik dat kunst emoties weet op te roepen. Het moet een verhaal vertellen en dat kan voor iedereen anders zijn. Het kunnen verhalen uit het verleden zijn, met zorg beschermd om in de toekomst hun geheimen te onthullen."* Bij een bezoek aan het kerkhof in Moere vind je de rustplaats van pastoor Vanhee aan de linkerkant van de kerkingang. Met de bovengeschetste achtergrond breng je hem ongetwijfeld een innige groet. En als je voortaan naar de maan kijkt, zal je alleszins 't Manneke opmerken.

Dirk Ghys

Verdwenen funerair erfgoed van Victor Horta te Oudenburg

Gedeelte van vroegere kerkhof aan de Kapellestraat met grafmonument voor Désiré Lesaffre (1941, PV)

In mei 1890 overlijdt de 61-jarige koperslager Désiré Lesaffre in zijn woonhuis aan de Kapellestraat in Oudenburg. Tijdens de schoolstrijd van 1879-1884, gebroodroofd door de lokale clerus, zweert Lesaffre dat hij later burgerlijk begraven wil worden. Drie weken na zijn begrafenis beslissen vrijmetselaars van de Brusselse loge Les Amis Philantropes een grafmonument voor Lesaffre op te richten en de weduwe financieel te steunen. Aan logebroeder Victor Horta wordt gevraagd een ontwerp te tekenen. Voor de jonge Gentse architect is het een van zijn eerste opdrachten. De grafsteen heeft een lengte van 2,20 m, een breedte van 1,10 m en is 2,50 m hoog. In de Werkplaats van de loge wordt Broeder Horta op 8 december 1890 gefeliciteerd voor zijn prachtig ontwerp. De onthul-

ling van het stijlvol monument gebeurt op zondag 14 december 1890. Ongeveer 150 vrijdenkers uit Oostende, Gent en Brussel komen per trein naar Oudenburg. De harmonie Vooruit uit Gent is ook present. Aan het graf worden kransen neergelegd en redevoeringen gehouden: in het Frans door Léon Furnémont, advocaat bij het hof van beroep te Brussel en in het Vlaams door Alexis Sluys, studieprefect van de Brusselse normaalschool. Bij de ontruiming van het kerkhof in de jaren zeventig van de vorige eeuw is het praalgraf voor Lesaffre helaas verdwenen. Dit eerste funerair monument van Victor Horta verdiende zonder enige twijfel een plaats in het park rond de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Oudenburg!

Frans Bonte

Désiré Mergaert en 'De prijs van Rome'

Désiré Mergaert werd geboren als zesde van tien kinderen in het gezin van wagenmaker Francis Leopold Mergaert en van Eugénie Hinderyckx. Zijn tekentalent werd al vroeg onderkend, zodat hij van 1842 tot 1847 lessen mocht volgen aan de academie te Roesselare. Daarna ging hij studeren aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen van 1847 tot 1852. Hij volgde er onder meer les bij Gustaaf Wappers, Jan Antoon Verschaeren en Jozef Geefs. In 1851 behaalde hij de prijs in uitmuntendheid aan de Academie.

In 1852 nam hij deel aan het concours voor de Prijs van

Rome. De Prix de Rome, in 1663 in Frankrijk ingesteld en later door andere landen overgenomen, is een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge kunstenaars en architecten, en bestond oorspronkelijk uit een studiereis naar Rome. De opdracht was een schilderij over het thema "Coriolanus overwonnen door de tranen van zijn moeder". Het concours was streng gereguleerd. Tijdens de proef werden de kandidaten opgesloten in loges en mochten ze met niemand contact hebben. De leeftijdsgrens voor de deelnemers was 30 jaar (vanaf 1892 was het 31 jaar). Het reglement schreef verder voor dat slechts zes personen tot de definitieve proef werden toegelaten. Als er meer inschrijvingen waren - wat meestal het geval was - werd eerst een voorbereidende proef afgenomen. De winnaar ontving een beurs voor vier jaar, uitbetaald per semester, waarvan de laatste betaling gebeurde na zijn terugkeer. Er werd ook een tweede prijs toegekend en de derde overwinnaar kreeg een eervolle vermelding. Tijdens zijn eerste deelname behaalde Désiré Mergaert een eervolle vermelding. De laureaat

Reveil verwarmt opnieuw de Gistelse begraafplaats De Warande

De stad Gistel neemt op 1 november voor de tweede maal deel aan Reveil. Deze keer kan men op de begraafplaats De Warande drie bijzondere activiteiten bijwonen. Ze trachten het gemis elk op hun eigen manier te benaderen, te erkennen en te verzachten.

14.15 uur:
Patrick Vanhaelemesch & muzikant (poëzie & cello)

15.15 uur:
Cie Ph/fase (dans)

16.15 uur:
Piper Gertjan Gheysen van de West Coast Pipe band

De activiteiten zijn gratis en er wordt warme chocolmelk of koffie aangeboden aan € 1. Meer info via cultuur@gistel.be of 059 27 98 71.

Gertjan Gheysen, West Coast Pipe Band

was toen Ferdinand Pauwels. Twee jaar later, in 1854, nam hij opnieuw deel. De opdracht was dit keer een schilderij over het thema "Sint-Paulus predikend te Athene". Hij won de eerste prijs. Sinds 1851 moest een laureaat, vooraleer hij op reis kon vertrekken, een examen afleggen, waarin onder meer de kennis van de Franse taal werd getest. Désiré Mergaert vroeg om uitstel voor het examen "om reden ik de vereiste kennis niet bezitte tot het uitdrukken van mijne gedachten bij geschrift in de fransche tael". Hij kreeg zes maand uitstel en een toelage van 300 frank om zijn kennis van het Frans bij te scholen. In augustus 1855 kon hij dan op reis vertrekken, eerst naar Parijs, vervolgens naar Duitsland. Van 1857 tot 1863 verbleef hij in Italië (Venetië, Firenze, Rome). Hij verbleef er langer dan gepland en verdiende wat bij als portretschilder. Later vestigde hij zich in Brugge, met een schildersatelier in de Predikherenstraat en maakte hij nog uitsluitend portretten. Zijn laatste rustplaats vond hij op het kerkhof van Kortemark.

Simon Aneca

Erkenning in Antwerpen voor Ichtegems beeldhouwer

Naar aanleiding van de twaalfde editie van de Ichtegemse erfgoedbrochure ‘Kunst en kunstenaars in openbaar domein’, werd de figuur van Josuë Dupon nader bekeken: de 19e-eeuwse beeldhouwer en graveur die Antwerpen veroverde. Op zijn achttiende stapte hij in de voetsporen van zijn oudere broer Karel Dupon en wordt beeldhouwersgast. Dankzij hem kwam hij in meerdere beeldhouwateliers terecht. Zijn carrière kreeg vorm na zijn studies aan de Stedelijke Academie in Roeselare en de Koninklijke Academie in Antwerpen. Hier wordt Dupon sterk beïnvloed door het realisme en hij gaat zich dan ook meer en meer toeleggen op het uitbeelden van dieren. Hiermee verwerft hij zijn grootste bekendheid. Enkele van zijn sculpturen zijn vandaag nog te zien in de zoo van Antwerpen. De twee bronzen sculpturen aan de ingang zijn bijvoorbeeld van zijn hand. Het maken van medaillons was een discipline die hij ook onder de knie had. Veelal deed Dupon dit in opdracht voor herdenkingen of privé. Een voorbeeld hiervan is de bronzen gedenkplaat aan de zijkant van de Sint-Michielskerk. In 1905 maakt hij een portretmedaillon ter nagedachtenis van zijn vader, Francisus Dupon, die destijds in de onmiddellijke nabijheid van de kerk begraven lag. Het medaillon draagt de woorden: “Franciscus Josephus Dupon – godvruchtig overleden te Ichtegem den 23 mei 1905 leeftijd 79 jaar”. Ondanks zijn succes

blijft hij aan zijn West-Vlaamse roots vasthouden en doopt hij zijn huis in Antwerpen ‘De Reyger’. Hij laat bovendien een reiger op de nok plaatsen, verwijzend naar de Ichtegemse wijk. Op zijn ouderlijk huis had hij namelijk ook zo’n reigerbeeld staan. In 1917 wordt hij door een Duits bezetter enkele maanden opgesloten in de cel van Antwerpen. Na de oorlog komt hij vrij en wordt onthaald als een echte oorlogsheld. Hierdoor worden opdrachten voor het ontwerpen van oorlogsmonumenten hem in de schoot geworpen. Eveneens voor zijn thuishaven Ichtegem creëert hij een monument voor gesneuvelden.

Dit monument staat ter nagedachtenis van de Ichtegemse slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. Het ontwerp van Josuë Dupon is een plechtige ode aan de gesneuvelden. Het oorlogsmonument werd opgetrokken in witte natuurstenen blokken, die een nis creëren voor een bronzen beeld van een soldaat in uniform. De Ichtegemse advocaat Karel Van Tyghem, die tevens meevocht in de oorlog, stond model voor het beeld. Door zijn statige houding en strenge blik straalt deze figuur grote waardigheid en trots uit. Hij wordt symbolisch afgebeeld, steunend op een gekroond wapenschild van Vlaanderen. Het zwaard met lauwerkrans verwijst naar de strijd die ze vochten en wonnen. De inhuldiging vond plaats op 10 juni 1923, een dag vol festiviteiten. Voorafgaand was er een hoogmis opgedragen aan de gesneuvelde soldaten en vervolgens trok een grootse stoet over de statie. Na de plechtige inhuldiging van het monument op de markt van Ichtegem, ging het volksfeest verder met een concert en turnfeesten. Oorspronkelijk stond het monument op de markt van Ichtegem, ging het volksfeest verder met een concert en turnfeesten. Oorspronkelijk stond het monument op de markt van Ichtegem, ging het volksfeest verder met een concert en turnfeesten. Oorspronkelijk stond het monument op de markt van Ichtegem, ging het volksfeest verder met een concert en turnfeesten.

Julie Delaere

Priester-dichter Delfien Van Haute

Delfien Van Haute werd geboren in Ardoois op 2 september 1869 als zoon van Constant, die koster was, en van Marie-Louise Wybo. Hij werd in 1893 priester gewijd. Na hulppriester te zijn in Oostkerke, Pervijne en Lampernisse, werd hij in 1897 onderpastoor te Vichte. Daar kwam hij in contact met Stijn Streuvels (Frank Lateur) en Hugo Verriest. Vooral in de periode toen in hij Veurne-Ambacht verbleef, schreef hij talrijke gedichten. In 1897 verscheen zijn dichtbundel Rijmdichten I en in 1900 volgde Rijmdichten II. Na 1900 verscheen er maar sporadisch een gedicht van hem. Zijn laatste werk verscheen in 1905 in Biekorf. Op 1 mei 1925 werd Delfien Van Haute pastoor in Edewalle. Hij overleed er op 3 december 1944 en ligt begraven op het kerkhof aldaar.

't Is Noen!

't Is Noen! Daar rolt uit hooge populier en een forse galm, een luid gebingebang.
't Is Noen! De wandelende klokken zwieren en plengen over 't veld hun blij gezang.
Het werk houdt op; de blijde zangers staken;
en wind en molen vallen stil alom.
De lucht hangt grondloos diep en wijd te blaken;
Het aardrijk straalt en schemert stil en stom.
De weel'ge hoving rust in doem des vredens;
De geurige bloemen benglen op de haag,
en langs de groene lomperpaden treden de dorpelingen hongerig en traag.
Lijk blauwe wierook stijgt uit alle verten
Zoo meen'ge rookdraad in den zonnegloed
en lijk een wierook walmt uit Christen herten
Het noenegebed, de schoone Moedergroet.

Delfien Van Haute

Simon Aneca

Politieke gevangenen vinden laatste rustplaats in Kortemark

Op 28 juli 1944 kwam in Kortemark een trein aan met 553 politieke gevangenen. 335 van hen bleven in Kortemark, waar ze werden 'gehuist' in de school van Markhove. 218 werden naar Proven gebracht. De gevangenen waren van verschillende nationaliteiten: Polen, Oekraïners, Witrusen, Tsjechen en ook Nederlanders. Hun 'misdriven' waren ook verschillend. Zo werd de Nederlandse dokter Gommert Krijger opgepakt omdat hij een aantal koperen en tinnen voorwerpen had laten wegstoppen in plaats van die in te leveren. Ook de Pool Jan Woitas, die stationschef was in de stad Dantzig, kwam al in 1938 in de gevangenis terecht. Daarnaast was er een grote groep getuigen van Jehova bij de gevangenen. Ze waren opgepakt omdat ze de nazi-groet niet wilden brengen, militaire dienst weigerden en omdat ze op geen enkele manier de oorlog wilden steunen.

De gevangenen hadden voor ze in Kortemark aankwamen al een lange lijdensweg achter de rug. Ze behoorden tot de Eerste Bouwbrigade die in oktober 1942 in Sachsenhausen werd gevormd. Hun eerste taak was om puin te ruimen in de gebombardeerde Duitse steden. Nadien werd de Bouwbrigade ingezet op het eiland Alderney, een van de Britse Kanaaleilanden. Daar moesten ze sleuven voor telefoonlijnen graven, werden ze gedwongen te werken aan de bouw van de batterij Sint-Anne, aan het egaliseren van het vliegveld en aan de bouw van versterkingen en personeelsbunkers. Kort na D-day, op 22 juni 1944, werden ze naar Saint-Malo verscheept en nadien op een trein richting België gezet. Men diende herhaaldelijk de route om te leggen omdat de sporen opgeblazen of gebombardeerd waren. Eenmaal aangekomen in Kortemark moesten de gevangenen het betonwerk verrichten voor VI-lanceerbassissen. In West-Vlaanderen waren 37 lanceerhellingen voorzien. Op 31 augustus 1944 kregen de gevangenen

het bevel om alles klaar te maken om op 1 september richting Duitsland te vertrekken. Omdat velen vermoedden dat hun bestemming uiteindelijk Buchenwald zou worden en omdat ze ondervonden dat de plaatselijke bevolking hen vriendelijk gezind was, besloten velen een ontsnappingspoging te ondernemen. Uiteindelijk zouden (vermoedelijk) 42 gevangenen zich aan een ontsnappingspoging wagen. Drie gevangenen werden bij die poging neergeschoten, maar 39 konden uit de handen van de Duitsers te blijven. Pas op 2 september vertrok de rest van de groep richting Duitsland. Van de 553 gevangenen die op 28 juli aankwamen, ontbraken er 130: 10 wareb overleden, in totaal 120 ontsnapt. Wie van de Eerste SS Bouwbrigade overbleef, kwam via Sollstedt, waar ze nog een hele tijd in de mijnen werkten, uiteindelijk in Steyr-Münchenthal (Oostenrijk) terecht, waar ze op 5 mei 1945 door de Amerikanen bevrijd werden.

Begin november 1944 werden de gevangenen die gedood werden bij de ontsnappingspoging en enkele die in het kamp Markhove gestorven waren aan de herbegraven op het kerkhof van Kortemark. Het gaat om Busch Rudi, Mroz Stanislas, Bondar Sergej, Maslij Sergej, Lammel Josef, Alssenko Grigorij en Wladislaw Lubecki. Bij dit gebeuren waren nog een 30-tal ontsnapt aanwezig om hun onfortuinlijke lotgenoten de laatste eer te bewijzen. De bijgaande foto werd genomen voor de school van Markhove. Sommigen dragen nog hun gevangenisplunje. Zoals men kan zien, dragen ze boven hun nummer een driehoek. Iedere categorie van politieke gevangenen had een andere kleur: de getuigen van Jehova een paarse, de politieke gevangenen een rode, de beroepscriminelen een groene en de asociale elementen een zwarte.

Simon Aneca

Plannen voor de kerk van De Mokker Pastoor van Arskerk maakt zich als eerste op voor herbestemming

De Pastoor van Arskerk in het gehucht De Mokker, sinds 1932 in de huidige vorm, is de eerste kerk in Koekelare die in aanmerking komt voor een mogelijke herbestemming. Gezien de architecturale en cultuurhistorische waarde is slopen zeker geen optie. Een architectuurstudie moet de mogelijkheden onderzoeken.

Voor de verschillende kerken op haar grondgebied heeft de gemeente Koekelare een kerkenbeleidsplan met een langetermijnvisie. De herbestemming van de kerk in De Mokker maakt hier deel van uit en komt als eerste aan bod. De bouwstijl van de (zaal)kerk in De Mokker - meer hedendaags en binnenin één grote ruimte - biedt veel opportuniteiten, zoals bijvoorbeeld een nieuwe sociaal-culturele invulling. Om te weten wat de mogelijkheden zijn en hoeveel de werken

zouden kosten, moet een architectuurstudie meer duidelijkheid brengen.

Noodkerk

Het gehucht De Mokker - al vanaf 1803 vermeld, maar pas eind 19e eeuw in volle ontwikkeling - moest een tijdje wachten op een kerk. Onder meer door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam er pas in 1920 een noodkerk, opgetrokken in enkele oorlogsbarakken. Een definitieve kerk kwam pas in 1932 tot stand. Rond het kerkhof dat de kerk omringde werd in 1952 een ommevang ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten gebouwd. Tientallen jaren lang zou de kerk bedevaartgangers trekken. Een doopkapel en een voorportaal werden uiteindelijk in 1970 nog bijgebouwd, maar nu is het dus tijd voor andere plannen.

Tone Vannieuwkerke

Geeraard Clement droeg relikwie van Jezus' kruis ten offer Dubbelkruis op kerk van Zande te danken aan het Geeraardsbloempje

In het midden van het kleine polderdorp Zande staat de Sint-Andriesskerk fier te blinken. Het neo-romaanse kerkje heeft een toren van 40 meter hoog en werd in 1910-1911 heropgebouwd naar het voorbeeld van de vroegere 13e-eeuwse vroeggotische kerk. De kerk heeft een vieringtoren, getypeerd door het Lotharings kruis (of dubbelkruis) bovenaan. Aan dat dubbelkruis is een legende verbonden...

In 1442 bracht een zekere Geeraard Clement, die op bedevaart was geweest in het Heilig Land, een stukje van het kruis van Christus mee. Om het veilig te bewaren, maakte hij een snede in zijn kuit en verborg het daarin. En 'tot zijn

grote verwondering zag hij hoe de relikwie in het vlees ingelijfd en zelfs met huid bedekt werd'. Terug in Vlaanderen vond Clement geen vaste stek en bleef hij wat in onze regio ronddwalen. Op een dag, ergens tussen Zevekote en Zande in de Speersweg, voelde hij plotseling hevige pijn in zijn kuit. De wond opende zich en de relikwie kwam te voorschijn. Toen tegelijkertijd de klokken van Zande volop luidden, was dit voor hem het teken om ze er in de kerk 'ten offer op te dragen'.

Cruyssande

Nog steeds wordt ze er bewaard en nog steeds kan ze er vereerd worden 'tegen koortsen en allerhande werkingen des duivels', zoals de affiches destijds garandeerden. Vandaar dat het dorpje, zo luidt het, vroeger in de volksmond ook Cruyssande heette. Ook het feit dat zich op de toren een kruis met dubbele dwarsbalk bevindt (een verwijzing naar de relikwie van het Heilig Kruis) en dat nog zoveel Zandenaars onder zo'n kruis begraven willen worden, vinden hierin hun oorsprong. Op de plek waar Geeraard Clement plotseling begon te bloeden, bloeien er volgens de legende elk jaar in de maanden juli en augustus mauve bloempjes die zijn naam dragen: het Geeraardsbloempje...

Tone Vannieuwkerke

Fiete Bletern

Tegen Eernegem kerke, heur rugge tegen de meuren
Grauw en onbewogen,
Zit ze al een eeuwigheid te treuren,
Bleek en t' hopegebogen

Zo'n immens groot verdriet,
Maar geen mens die 't ziet,
Boven op de trappen,
Verre boven 's mensens klappen.

In een wolke van doodse kilte,
Snikt ze, een oorverdovende stilte,
Nooit meer, nooit meer oorlogen!
Bleek en t' hopegebogen.

Antoon Naert

Eernegem, 2008

Overpeinzing bij het beeld van de gesneuvelden in Eernegem, beter bekend als Fiete Bletern

Nachtelijke vliegtuigcrash langs de Hogestraat

Op het oude kerkhof van Werken is er een aparte begraafplaats voor de zes militairen van de luchtmacht van de Commonwealth die tijdens de Tweede Wereldoorlog bij een crash in de nacht van 21 op 22 oktober 1941 omkwamen. Het zijn Levack, S. J. L., Roberts J., Steele W.R., Tasker R.H., Taylor C. en Spark F.A. Het toestel dat neerstortte, was een Wellington IcX9914 van het 75e Squadron. Het vliegtuig vertrok van zijn basis in Mildenhall (UK) en was opgestegen voor een luchtaanval op Mannheim in de nacht van 22 op 23 oktober 1941. In

totaal stegen er 123 toestellen op met de stad Mannheim als doelwit. Die nacht waren de weersomstandigheden barslecht (zware bewolking, sneeuw, etc...). Mogelijk verloor de piloot daardoor boven West-Vlaanderen de controle over het toestel, waarna het te pletter stortte langs de Hogestraat in Werken. Niemand weet precies waarom het toestel in Werken is neergestort. Ook ooggetuigen konden geen duidelijkheid geven omtrent de oorzaak van het 'ongeval'.

Simon Aneca

Warme gloed van ingetogen muziek op 1 november Begraafplaats De Warande voor het eerst decor voor Reveil

Met Reveil willen we 1 november nieuw leven inblazen. Lokale muzikant Lennert Cools begeleidt een zangeres op gitaar en dompelt de begraafplaats De Warande onder in een warme gloed van ingetogen muziek. De begraafplaats zal ook stemmig en sfeervol verlicht zijn. Zo is een Reveilmoment een eerbetoon aan de wortels van elke gemeente. Met het diepste respect voor elke overtuiging. Het intieme optreden vindt plaats in de overdekte ruimte van de begraafplaats De Warande (in Koekelare), is volledig gratis en start om 17.00 uur. Inschrijven is niet nodig.

Meer info via cultuurentoerisme@koekelare.be of 051 61 04 94.

Informatie

De IOED Polderrand is het intergemeentelijk samenwerkingsverband voor onroerend erfgoed tussen de gemeenten Gistel, Ichtegem, Koekelare, Kortemark en Oudenburg. Heb je nog vragen of had je graag meer informatie omtrent het onroerend erfgoed in de regio? Neem dan contact op met de IOED Polderrand via info@polderrand.be

POLDERRAND
IOED POLDERRAND
Weststraat 24 - 8460 Oudenburg
059 56 84 09 - info@polderrand.be

ginter
intergemeentelijke cultuurpartners
GINTER
Pater Amaat Vynckelein 1 - 8210 Zedelgem
050 28 86 05 - info@ginter.be